

ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

- Βασική υπόθεση:
 - Διαφορετική παραγωγική διάρθρωση $\Rightarrow$ Ειδίκευση Περιφερειών
 - Αρχή Συγκριτικού Πλεονεκτήματος
 - Η κάθε Περιφέρεια ειδικεύεται σε προϊόντα και υπηρεσίες που παράγει φθηνά
 - Εισαγωγή αγαθών και υπηρεσιών που παράγει ακριβά
- ↓
- **ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ**

Συγκριτικό πλεονέκτημα

- Το εμπόριο είναι επωφελές όταν υπάρχουν διεθνείς διαφορές στο κόστος ευκαιρίας των αγαθών.
- Κόστος ευκαιρίας ενός αγαθού
 - Η ποσότητα των άλλων αγαθών που θυσιάζεται για την παραγωγή μίας επιπλέον μονάδας του αγαθού
- Ο νόμος του συγκριτικού πλεονεκτήματος
 - Δηλώνει ότι οι χώρες πρέπει να εξειδικεύονται στην παραγωγή και εξαγωγή των αγαθών που παράγουν με χαμηλότερο σχετικό κόστος από ότι άλλες χώρες.

Η πηγή του συγκριτικού πλεονεκτήματος

- Μία σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ χωρών εντοπίζεται στα *αποθέματα παραγωγικών συντελεστών*
- Η οποία αντανakλάται σε διαφορετικές σχετικές τιμές παραγωγικών συντελεστών
 - π.χ. αν η Ελλάδα έχει σχετικά περισσότερο κεφάλαιο αλλά σχετικά λιγότερο εργατικό δυναμικό από την Ινδία,
 - τότε η Ελλάδα θα τείνει να εξειδικεύεται στην παραγωγή προϊόντων έντασης κεφαλαίου,
 - και η Ινδία θα τείνει να εξειδικευτεί στην παραγωγή προϊόντων έντασης εργασίας
- Το συγκριτικό πλεονέκτημα μπορεί επίσης να αντανakλά ένα σχετικό τεχνολογικό πλεονέκτημα

Παραγωγικές δυνατότητες δύο χωρών

		Κιλά σιταριού		Μέτρα υφάσματος
ΛΑΧ	<i>Είτε</i>	2	<i>Ή</i>	1
Αναπτυγμένη χώρα	<i>Είτε</i>	4	<i>Ή</i>	8

Σχέσεις ανταλλαγής πριν το εμπόριο

ΛΑΧ:	2 μ. σιταριού για 1 υφάσματος
Αναπτυγμένη χώρα:	1 μ. σιταριού για 2 υφάσματος

Διεθνείς σχέσεις ανταλλαγής
(**ΛΑΧ εξαγάγει σιτάρι: Αναπτυγμένη εξαγάγει ύφασμα**)

ΛΑΧ:	1 μ. σιταριού για 1 υφάσματος
Αναπτυγμένη χώρα:	1 μ. σιταριού για 1 υφάσματος

Διαφορές ανάμεσα στους κανόνες διεθνούς και περιφερειακού εμπορίου

- Εθνικά σύνορα-εθνικά συμφέροντα
- Διαφορές νομισματικής, δημοσιονομικής και εμπορικής πολιτικής
- Διαφορετικές ελαστικότητες ζήτησης και προσφοράς
- Μεγάλες γεωγραφικές αποστάσεις
- Έλλειψη κινητικότητας εργασίας

- Δημιουργία προβλημάτων σε κλάδους και Περιφέρειες που θίγονται από τον ανταγωνισμό Περιφερειών του εξωτερικού (αύξηση ανεργίας και μείωση εισοδημάτων)
- Κυρίως σε Περιφέρειες που αδυνατούν να κάνουν εξαγωγές ή να γίνουν ανταγωνιστικές

ΚΥΡΙΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

1. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΣ

- Υποτίμηση νομίσματος
- Μείωση εισαγωγών (ποσοστώσεις)
- Αύξηση δασμών
- Αυστηρότεροι έλεγχοι
- Επιδοτήσεις εξαγωγών

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

- **ΖΩΝΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ**

Ελεύθερη εισαγωγή (χωρίς δασμούς) πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων για την παραγωγή αγαθών που εξάγονται χωρίς τοπικές ή άλλες επιβαρύνσεις

- **ΤΕΛΩΝΙΑΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ**

Κατάργηση δασμών στις εμπορικές συναλλαγές και κοινό δασμολόγιο με τρίτες χώρες (εκτός ένωσης)

- **ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ**

Κατάργηση δασμών μέσα στη ζώνη, αλλά διατήρηση δασμολογίου των χωρών - μελών της ζώνης για τις συναλλαγές τους με τρίτες χώρες

- **ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ**

Τελωνιακή Ένωση και επιπλέον ελεύθερη διακίνηση συντελεστών παραγωγής ανάμεσα στις χώρες - μέλη

- **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΩΣΗ**

Κοινή Αγορά και συντονισμός των φορολογικών και νομισματικών συστημάτων των χωρών – μελών

- **Κοινή Αγορά:** Αδυναμία επίλυσης των περιφερειακών προβλημάτων, ένταση (πχ ΕΕ και Πολιτική Συνοχής)
- **απομύζηση**
- ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ → ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
- Οι κεντρικές περιοχές τείνουν να προσελκύουν κεφάλαια και εργαζόμενους
- Οι περιφερειακές οικονομίες χάνουν ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και κεφάλαια που μετακινούνται στις κεντρικές περιοχές
- ⇓
- **ΛΥΣΗ:** ΕΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
- (για όλο το χωρικό σύνολο της Ένωσης, συντονισμός με εθνικές Περιφερειακές Πολιτικές)
- ⇓
- **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ:** ΙΣΟΡΡΟΠΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ
- Υποβαθμισμένες Περιφέρειες: αυτές που δεν μπορούν να παράγουν πιο αποδοτικά από τις άλλες ένα ή περισσότερα αγαθά ή υπηρεσίες.

ΘΕΩΡΙΑ ΕΛΛΕΙΨΗΣ – ΑΦΘΟΝΙΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Βασική Αρχή:

- Όσες Περιφέρειες διαθέτουν αφθονία φυσικών πόρων αναπτύσσονται περισσότερο
- Γεωγραφικά πλεονεκτήματα και φυσικοί πόροι (κλίμα, νερό, ορυκτά, μορφολογία εδάφους κ.ά.),
- Κάτοικοι με σχετικές ικανότητες
↓
- Συσσώρευση κεφαλαίου και τεχνολογικής προόδου
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας
↓
- ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
- Πρόβλημα ερμηνείας: Σε διακρατικό επίπεδο δεν ισχύει αυτό

Μαρξιστική προσέγγιση του περιφερειακού προβλήματος

- Ο χώρος αποτελεί το φυσικό υπόβαθρο της πάλης των τάξεων (καπιταλιστές-εργαζόμενοι-υπεραξία)
- Ο κοινωνικο-οικονομικός χώρος είναι η γεωγραφική διάσταση της υλικής ύπαρξης των κοινωνικο-οικονομικών σχέσεων

Στάδια εξέλιξης της μορφής ιδιοκτησίας-καταμερισμού της εργασίας

- Ιδιοκτησία της φυλής
- Δουλοκτητικό σύστημα
- Φεουδαρχία
- Καπιταλιστική ιδιοκτησία (Ορισμένοι κλάδοι αναπτύσσονται στις πόλεις με σκοπό την εκμετάλλευση της εξειδίκευσης των εργατών εκεί)
- Μαζική καπιταλιστική παραγωγή-παγκοσμιοποίηση

- Η διάκριση των οικονομικών περιφερειών οφείλεται σε ιστορικούς λόγους και αποτελεί την περιφερειακή έκφραση της ιστορικής διαδικασίας οικονομικής ανάπτυξης
- Οι οικονομικές περιφέρειες είναι αποτέλεσμα της αντικειμενικής διαδικασίας του καταμερισμού της εργασίας
- Η περιφερειοποίηση στις καπιταλιστικές χώρες αντανakλά την διαδικασία άνισης ανάπτυξης των παραγωγικών τους δυνάμεων

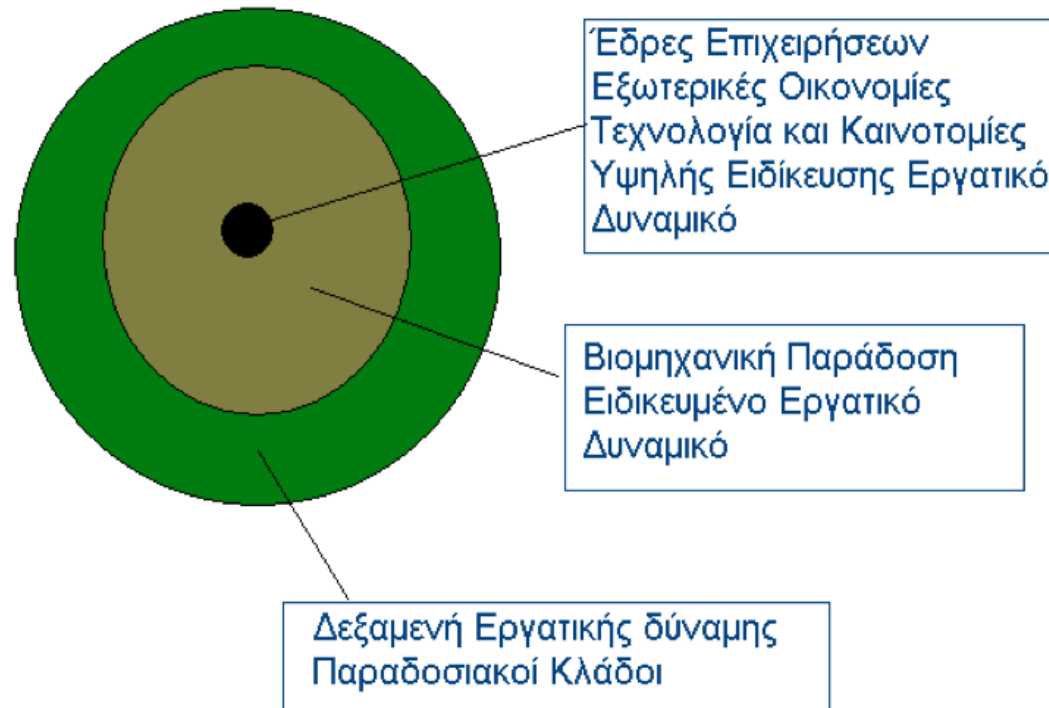
Γεωγραφική μεταφορά της αξίας

- Μετατόπιση τμήματος της υπεραξίας που παράγεται σε μια ή περισσότερες περιφέρειες/χώρες προς τους καπιταλιστές ορισμένων κεντρικών περιφερειών.
- -δυνατότητα συσσώρευσης κατα τόπους

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΛΙΡΙΕΤΖ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

- **Φάσεις επιβολής της κυριαρχίας των ηγετικών περιφερειών**
- 1^η ΦΑΣΗ: Εξωτερικής Κυριαρχίας
- Οι τοπικές ΜΜΕ πραγματοποιούν την άνιση ανταλλαγή με την ηγετική περιφέρεια (μέσο: τιμές προϊόντων) ⇒ εμπόδιο στην αυτόνομη ανάπτυξη των περιφερειών
- 2^η ΦΑΣΗ: Ολοκλήρωσης της κυριαρχίας
- Το εξωτερικό κεφάλαιο αναλαμβάνει άμεσα την οργάνωση της παραγωγής στις περιφέρειες
- **Αναπτυγμένα Κέντρα** ⇒ **Ενδογενής Συσσώρευση**
- **Ελεγχόμενες Περιφέρειες** ⇒ **Εξωγενής Συσσώρευση**

Τα κλαδικά-βιομηχανικά κυκλώματα (πολυεθνικές) εξαρτώνται απο την ύπαρξη τριών ειδών οικονομικών περιφερειών

Οι τρόποι παραγωγής αντιπροσωπεύουν ένα σύνολο κοινωνικών και τεχνολογικών σχέσεων, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στο χώρο με ένα αντίστοιχο τρόπο χωροταξικής διάρθρωσης

- Το μονοπωλιακό κεφάλαιο χρειάζεται την παρέμβαση του κράτους:
- Έργα υποδομής
- Κανονισμοί χρήσης γης, προγράμματα εκσυγχρονισμού

David Harvey, Κυκλική ροή κεφαλαίου και παγκοσμιοποίηση

- Οι διαδικασίες του καπιταλισμού νοούνται ως κυκλικές και απεριόριστες
- Τρεις μορφές κεφαλαίου:

Χρήμα, Εμπορεύματα (εργασία και πρώτες ύλες), Τρόποι παραγωγής

Τα εμπορεύματα αποκτούν μεγάλη αξία μέσα από την διαδικασία παραγωγής και ανταλλάσσονται με χρήμα. Αυτό δημιουργεί κέρδη και τα κέρδη χρησιμοποιούνται για να αγοραστούν νέες εισροές (εργασία, πρώτες ύλες). Ο σκοπός είναι στο τέλος κάθε ροής τα χρήματα να είναι περισσότερα από την αρχή

- Στην παγκόσμια οικονομία οι ροές του κεφαλαίου έχουν διευρυνθεί χωρικά
- Εμπορεύματα: μέσω διεθνούς εμπορίου
- Χρήμα: μέσω διεθνούς επενδυτικού κεφαλαίου
- Παραγωγή: μέσω Διεθνικών Εταιριών, Παγκόσμιων Δικτύων και Αλυσίδων

Doreen Massey, Χωρικός Καταμερισμός Εργασίας

- Συγκέντρωση συγκεκριμένων παραγωγικών διαδικασιών μιας παραγωγικής αλυσίδας σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές
- Μέχρι τον 2^ο ΠΠ η παγκόσμια οικονομία χαρακτηριζόταν από έναν αποικιοκρατικό καταμερισμό εργασίας (σχέση κέντρου-περιφέρειας)
- Από το 1960/70 τα κέρδη στα διάφορα κέντρα μειώνονταν και οι επιχειρήσεις άρχισαν να επενδύουν και να εγκαθίστανται στην περιφέρεια (φθηνοί παραγωγικοί συντελεστές, νέες αγορές)

- Δύο παράγοντες βοήθησαν αυτή την μετακίνηση:
 - Ανάπτυξη μεταφορών και τηλεπικοινωνιών
 - Ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης και τυποποίησης παραγωγικής διαδικασίας
- Νέα αποικιοκρατία των Διεθνικών επιχειρήσεων
- 1980-90: Ταιβάν, Χονγκ-Κονγκ, Σιγκαπούρη, Ν. Κορέα (Νέες βιομηχανικές χώρες): άφιξη διεθνούς επενδυτικού κεφαλαίου από ΗΠΑ και Ιαπωνία

Από τον Φορντισμό στην ευέλικτη συσσώρευση

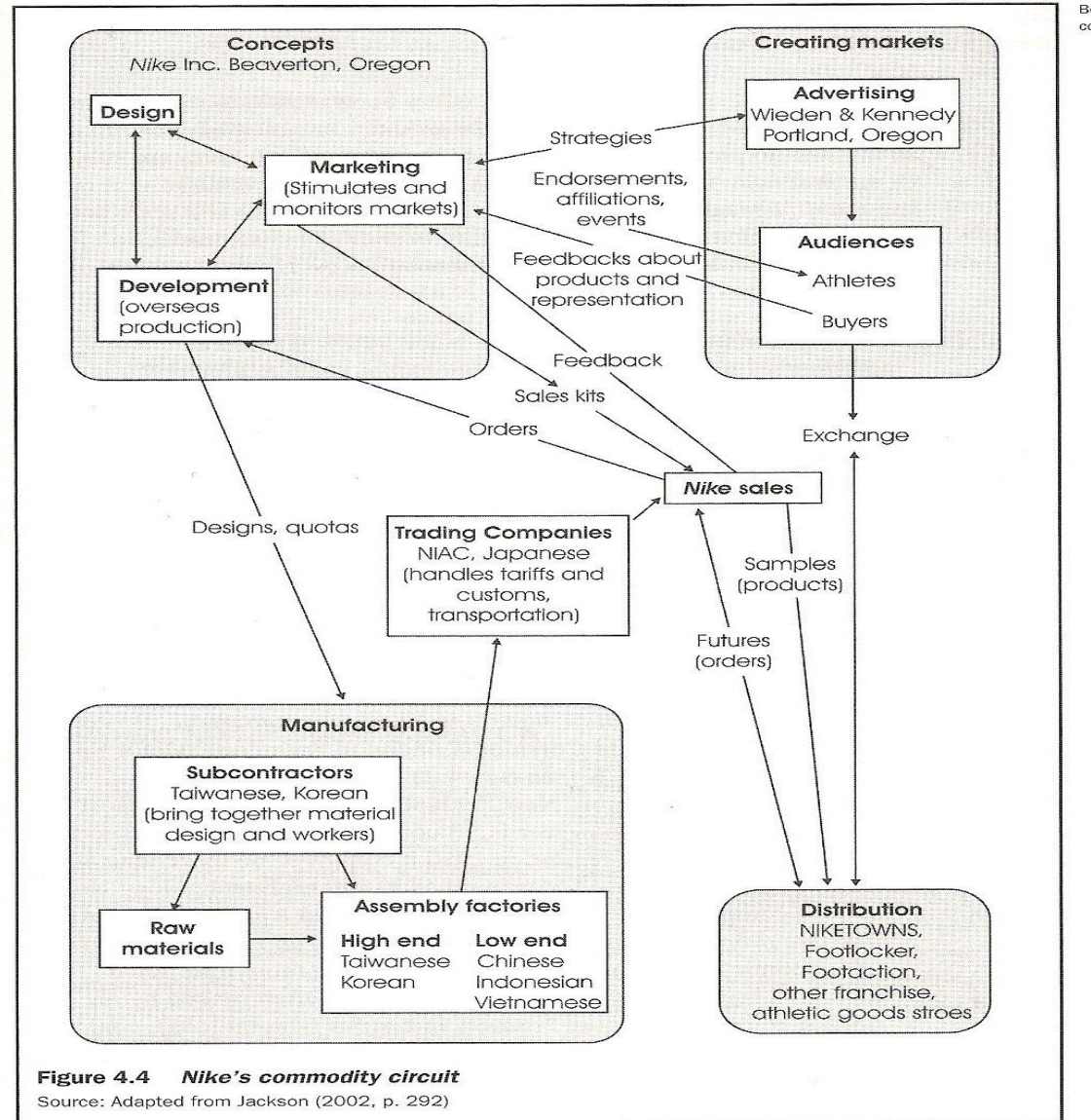
- Φορντισμός: μαζική παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων, μέσω οικονομιών κλίμακας και καταμερισμό εργασίας (από 1945-1980)
- Κρίση του φορντισμού (1970): μείωση κερδών από αύξηση μισθών και λόγω ανταγωνισμού από οικονομίες μικρού κόστους
- Αποτέλεσμα: η σταδιακή αποβιομηχάνιση του κέντρου και ένα πιο ευέλικτο καθεστώς συσσώρευσης (μετα-Φορντισμός)

- Χαρακτηριστικά:
 - Ευπροσάρμοστα μηχανήματα μέσω Η/Υ
 - Εργατικό δυναμικό πιο ευέλικτα εκμεταλλεύσιμο
 - Κάθετος κατακερματισμός μεγάλων παραγωγικών διαδικασιών
 - Αύξηση στρατηγικών συμμαχιών με προμηθευτές/άλλες εταιρίες
 - Προιόντα καινοτομίας

Σημαντικό η εγγύτητα στις αγορές

Παράγωγο: Βιομηχανικές συστάδες (Industrial Clusters-Districts, Τρίτη Ιταλία, Silicon Valley, Motor Sport Valley)

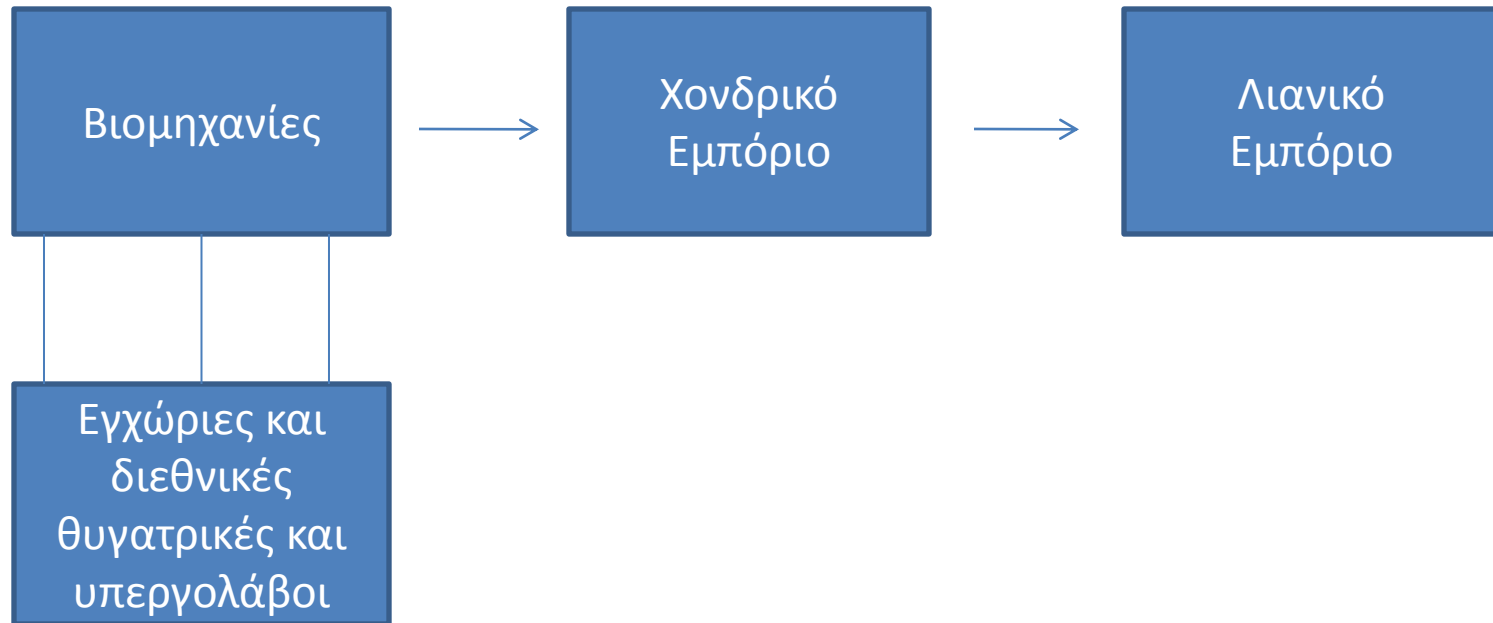
Ευέλικτα Παπούτσια-η περίπτωση της Nike

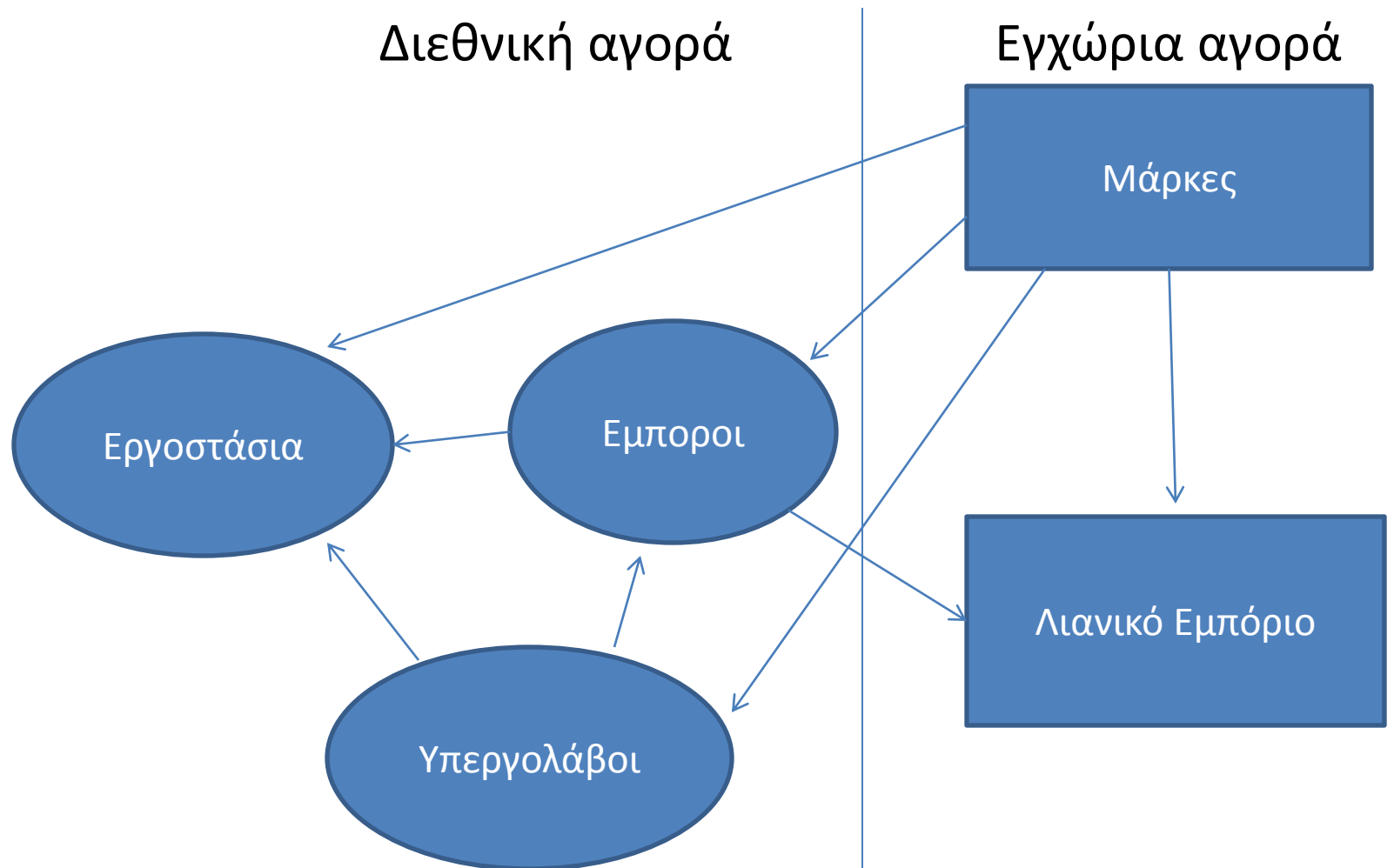
Δίκτυα και αλυσίδες στην παγκόσμια οικονομία

- Οι αλυσίδες προϊόντων χαρακτηρίζονται από 5 γνωρίσματα:
- - ροές προϊόντων,
- - αξιοποίηση εργατικής δύναμης σε κάθε κόμβο,
- - τρόποι παραγωγής σε κάθε κόμβο
- - διαφορετική γεωγραφική τοποθεσία των κόμβων
- - τρόποι ρύθμισης σχέσεων μεταξύ κόμβων

- 2 τύποι αλυσίδων:
- - αλυσίδες που «κατευθύνονται» από τους παραγωγούς (οι διεθνικές επιχειρήσεις ελέγχουν τους τρόπους παραγωγής και διευθύνουν τις αλυσίδες, πχ. Η/Υ, αυτοκίνητα- αλυσίδες συναρμολόγησης και προμηθευτές σε διαφορετικούς γεωγραφικούς χώρους πχ. Ιαπωνία 1990: 1 συναρμολογητής για 170 πρώτους προμηθευτές: 47,000 δεύτερους προμηθευτές: 31,600 τρίτους προμηθευτές)

- - αλυσίδες που οδηγούνται από τους αγοραστές (σε ευέλικτα δίκτυα υπάρχουν υπεργολάβοι που διευθύνουν την παραγωγή και συναρμολόγηση)

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

- Εξουσία του Κέντρου πάνω στην Περιφέρεια μέσω ελέγχου:
- Τεχνολογίας
- Επικοινωνίας $\Rightarrow$ **ΑΝΙΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**
- Διοίκησης
- Χρηματοδότησης κ.ά.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ PORTER & KRUGMAN (1990-91)

- **KRUGMAN:** Η επίδραση των εξωτερικών οικονομιών και του μεταφορικού κόστους εξηγούν την περιφερειακή βιομηχανική συγκέντρωση και τον σχηματισμό των περιφερειακών «κέντρων» και των «περιφερειών».
- Υψηλό μεταφορικό κόστος $\Rightarrow$ εμπόδιο στη συγκέντρωση $\Rightarrow$ μείωση του κόστους μεταφοράς = συγκέντρωση επιχειρήσεων $\Rightarrow$ εκμετάλλευση εξωτερικών οικονομιών
- “ Μια εικόνα του κόσμου τη νύχτα από δορυφόρο δείχνει περισσότερο περιφερειακές συγκεντρώσεις ανθρώπινων και παραγωγικών δραστηριοτήτων, παρά συγκεντρώσεις προσδιορισμένες από τα εθνικά σύνορα”.

- **PORTER:** ο βαθμός γεωγραφικής συγκέντρωσης της παραγωγής διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό των κλάδων εκείνων που μπορούν να αποκτήσουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια οικονομία.
- Οικονομικό Πλαίσιο: ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

- Η αύξηση της σημασίας και της επιρροής των αγορών χρήματος.
- Η αύξηση της σπουδαιότητας της γνώσης και η διεθνοποίηση της τεχνολογίας.
- Η αύξηση των παγκόσμιων ολιγοπωλίων (κυριαρχία πολυεθνικών).
- Η επίδραση στην πολιτιστική ταυτότητα (από τη μία δημιουργεί ενιαία ταυτότητα στον κόσμο και από την άλλη δημιουργεί εμφάνιση μικρών χωρικών ενοτήτων).
- Η μείωση της παραγωγής πρώτων υλών, η αποδυνάμωση της σχέσης ανοδικής βιομηχανικής παραγωγής και απασχόλησης και η αύξηση της σημασίας της ροής κεφαλαίων.
- Η είσοδος στη μεταβιομηχανική εποχή (κοινωνία της πληροφορίας και αύξηση των θέσεων εργασίας στις υπηρεσίες).
- Η σταδιακή μεταβολή της παγκόσμιας γεωγραφίας (επίπεδα χωρικών συγκεντρώσεων-επέκταση επιρροής).